

نگاهی به فعالیت‌های فرهاد حسن‌زاده، نویسنده کودک و نوجوان که امسال هم نامزد دریافت جایزه هانس کریستین اندرسن یا نوبل کوچک شده است

فرهاد قصه‌گو

زینب مرتضایی فرد

فرهنگ و هنر

۵۷ ساله است. از ۲۹ سالگی نوشتن برای کودک و نوجوان را به‌طور جدی شروع کرده و تاکنون ۸۷ کتاب منتشر کرده است. جالب‌ترین نگارش کتاب‌هایش ۴۴ جایزه داخلی و بین‌المللی هم کسب کرده است. از جایزه‌های معتبر داخلی گرفته تا کسب لوح سپاس جایزه جهانی هانس کریستین اندرسن یا همان نوبل کوچک در سال ۲۰۱۸. با همه این تلاش‌های موفقیت‌آمیز و دریافت جوایز متعدد فرهاد حسن‌زاده اما اصلاً خودش را نگرفته. پر است از فروتنی، مهربانی و صداقتی که هم در برخورد با او و هم در مواجهه با آثارش به خوبی می‌توان آن را حس کرد.

آثار فرهاد حسن‌زاده بسیار متنوع است. او برای تمام گروه‌های سنی و در گونه‌های مختلف ادبی کتاب نوشته است. هم رمان و داستان کوتاه را تجربه کرده و هم شعر، داستان تصویری، بارآفرینی متون کهن، زندگی‌نامه و طنز. در تمام آثارش هم می‌توان به وضوح دید که او زندگی را نوشته است. زندگی که خوب بلد است در کدام زاویه بایستد و از کدام جهت تماشایش کند. بعد هم در قالب کلمه‌ها و روایت‌هایی که باید ارائه‌شان کرده تا نسل‌های مختلفی از کودکی تا بزرگسالی‌شان نوشته‌های او را بخوانند و جهان ذهنی‌شان را بسازند. حسن‌زاده امسال هم مانند دو سال پیش دیگر نامزد دریافت جایزه هانس کریستین اندرسن شده است. به همین بهانه نگاهی می‌اندازیم به فعالیت‌های او به عنوان نویسنده‌ای که محبوب بچه‌هاست و آثارش برای مخاطبان گروه سنی کودک و نوجوان آشنا و دوست‌داشتنی است.

حسن‌زاده و موفقیت‌هایش در یک نگاه

او یک آبادانی است که بعد از جنگ در شیراز و سپس تهران زندگی کرده است، اما خودش می‌گوید جغرافیا و دبستگی به آن چندان برایش مهم نیست و با دغدغه‌های بزرگ‌تر و جهانی‌تری محیط پیرامونش را نگاه کرده و سعی می‌کند درباره‌اش بنویسد. این نویسنده به کار مطبوعاتی هم پرداخته است. سال‌هاست که داستان‌های کوتاه و نوشته‌های طنز او در نشریات کودک و نوجوان منتشر شده و بارها مورد تشویق و تقدیر جشنواره‌های مطبوعات قرار گرفته است. او ۱۵ سال پی‌درپی عضو تحریریه هفته‌نامه «دوچرخه» ضمیمه رایگان روزنامه همشهری بود تا این‌که در اواخر سال ۱۳۹۶ بازنشسته شد.

فرهاد حسن‌زاده به همراه تعدادی از نویسندگان، شاعران و مترجمان سنگ بنای تشکیل «انجمن نویسندگان کودک و نوجوان» را گذاشته است. این تشکل اصلی‌ترین نهاد مستقل نویسندگان است که نزدیک به ۴۰ سال از تأسیس آن می‌گذرد. دبیری و داوری چند جشنواره ادبی و هنری نیز از فعالیت‌های اوست. ارتباط مستمر فرهاد حسن‌زاده با نهادهای مرتبط با مسائل و حقوق کودکان باعث شده که شناخت بهتری از این بچه‌ها داشته باشد.

گفتیم کتاب‌های فرهاد حسن‌زاده از جشنواره‌های داخلی و بین‌المللی جوایز بسیاری گرفته است. اگر بخواهیم تند و سریع مهم‌ترین این جایزه‌ها را با هم مرور کنیم باید بگوییم تقدیرشده در جایزه ماه طلایی انجمن نویسندگان کودک و نوجوان، تقدیرشده در سه دوره کتاب سال ایران، برگزیده چند دوره جشنواره کتاب کانون پرورش فکری و برنده تندیس نقره‌ای از جشنواره لاک پشت پرنده.

در عرصه جهانی هم دریافت لوح سپاس جایزه «هانس کریستین اندرسن» در سال ۲۰۱۸ و همچنین

دیپلم افتخار برای کتاب «زیبا صدایم کن» از سوی IBBY مهم‌ترین جوایز او است. حسن‌زاده تاکنون سه بار نامزد دریافت جایزه «آسترید لیندگرن» شده که یکی از معتبرترین جایزه‌های ادبیات کودک جهان است. حسن‌زاده در سال ۱۳۹۵ هم جایزه مهمی را گرفت و در نخستین جام باشگاه‌های کتاب‌خوانی کشور، عنوان «نویسنده محبوب بچه‌ها» را از آن خود کرد.

برخی از کتاب‌های او به زبان‌های انگلیسی، چینی، مالایی، ترکی استانبولی و کردی ترجمه شده و برخی در حال ترجمه به زبان عربی و دیگر زبان‌هاست. همچنین تعدادی از کتاب‌هایش به فیلم یا برنامه رادیو-تلویزیونی شده است. «نمکی و مار عینکی»، «ماشو در مه» و «سنگ‌های آرزو» از کتاب‌هایی هستند که از آنها اقتباس شده است.

همچنین تاکنون بیش از ۴۰ پایان‌نامه و مقاله‌های پژوهشی بر اساس آثار این نویسنده به رشته تحریر درآمده که گویای ارزش‌ها و سبک نوشتاری و روش‌های قابل اعتنای ادبی این نویسنده است.

چرا بچه‌ها دوستش دارند؟

فرهاد حسن‌زاده در میان کودکان و نوجوانان طرفداران زیادی دارد. وقتی از او درباره دلایل این علاقه می‌پرسند به نکات جالبی اشاره می‌کند. او نوشتن برای نوجوان‌ها را نیازمند شروعی قوی و چالشی می‌داند و می‌گوید داستان مانند همراهی کردن در یک سفر است. همه و به‌خصوص گروه سنی نوجوان باید به این نتیجه برسند که قرار است

پا در سفری بگذارند که هیجان و تعقیب و گریز دارد.

از دیگر نکات مهم می‌توان به این اشاره کرد که در

بهترین داوران بچه‌ها هستند که گفته‌اند حسن‌زاده، نویسنده محبوب‌شان است و مردی است که جهان‌شان را می‌شناسد و می‌تواند رنگ‌های تازه‌ای به آن اضافه کند. اگر او موفق به دریافت این جایزه نشود هم قبلاً نوبلش را از بچه‌ها گرفته است

آثار حسن‌زاده راوی، کودکان و نوجوانان هستند و همین بچه‌ها را حساسی به سمت خود جلب می‌کند. ضمن این‌که روایت‌های او مملو از تصویرسازی‌های عینی و گفت‌وگوهای باورپذیری است که بچه‌ها می‌توانند خودشان را در آنها پیدا کنند.

حسن‌زاده سهم همه را لحاظ می‌کند. از بچه‌های جنگ گرفته تا کودکان کار و خیابان و طیف‌های دیگر همه در داستان‌هایش جایی دارند و همین هم موجب می‌شود بچه‌ها بخوانند او و آثارش را بخوانند. حسن‌زاده از جهانی می‌نویسد که نوجوان‌ها لااقل درگیرش شده و در حال تحلیل و فهم آن هستند. جهانی که آدم‌هایش زندگی‌هایی متفاوت با آنها دارند و از قشرها و طبقه‌های مختلفی هستند. فرادست و فرودست، معلول و سالم و... همه در داستان‌های او سهمی دارند و می‌توان در آثارش ریتم زندگی واقعی را به‌وضوح تماشا کرد.

در کنار همه این شفافیت و صداقت در روایت، این را هم بیفزایید که حسن‌زاده حواسش به این هست که آدم‌ها طنز را دوست دارند. او طنزهای ظریف و باریکی را در همه آثارش دارد که هر چند در بسیاری از موارد رگه‌های انتقادی هم به خود می‌گیرد، اما پراست از روایت‌هایی زنده از زندگی. هر چند او خودش را محصور جغرافیا نکرده، اما ضرب‌المثل‌ها و اصطلاحات عامیانه بسیاری در نوشته‌هایش وجود دارد که روایت‌هایش را جذاب‌تر کرده است.

او در این مورد گفته در نوجوانی دفتر و خودکاری همیشه دم دستش بوده و ضرب‌المثل‌هایی را که مادرش می‌گفته یادداشت می‌کرده است. خلق شخصیت‌های ماندگار و دوست‌داشتنی در ادبیات کودک را هم می‌توان از نکات مهم کارهای حسن‌زاده دانست. بچه‌هزارپایی به نام کوتی کوتی را شاید کودکان زیادی عاشقانه دوست داشته و به خاطر سپرده باشند. باور ندارید از خودشان بپرسید.

چرا باز هم حسن‌زاده؟

اما چرا دوباره حسن‌زاده نامزد جایزه هانس کریستین اندرسن یا نوبل کوچک شده است. این جایزه شاخصه‌ها و معیارهایی دارد که آثار نامزدها بر اساس آن معیارها ارزیابی می‌شود از جمله کیفیت بالای ادبی و هنری، توجه به مسائل بومی کشورها، جهانی بودن موضوعات و دیدن دنیا از زاویه دید کودکان و نوجوانان. با نگاهی به آثار فرهاد حسن‌زاده می‌بینیم این معیارها در آثار او وجود دارد و به این موارد هم اشاره کردیم. اصلاً همه اینها به کنار، بهترین داوران بچه‌ها هستند هم قبلاً گفته‌اند حسن‌زاده، نویسنده محبوب‌شان است و مردی است که جهان‌شان را می‌شناسد و می‌تواند رنگ‌های تازه‌ای به آن اضافه کند. اگر او موفق به دریافت این جایزه نشود هم قبلاً نوبلش را از بچه‌ها گرفته است.

